

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«УКРАЇНСЬКА МОВА (ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ)»**

I. Загальна інформація

Заклад вищої освіти	Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя
Факультет	Філології, історії та політико-юридичних наук
Кафедра	Української мови, методики її навчання та перекладу
Освітня програма	«Середня освіта. Англійська мова та зарубіжна література»
Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський) рівень
Курс/семестр	1 курс, 1 семестр
Мова навчання	Українська мова
Розробник	Бондаренко А.І., доктор філологічних наук, професор
Затверджено	На засіданні кафедри української мови, методики її навчання та перекладу. Протокол № 1 від 26.08.2024 р.
Обсяг дисципліни	<i>Денна форма:</i> 3 кредити ЄКТС відповідає 90 академічним годинам з яких 30 год. – аудиторне навантаження (лекції – 6 год., лабораторні роботи – 12 год., практичні роботи – 12 год.), 60 год. – самостійна робота. Залік. <i>Заочна форма:</i> 3 кредити ЄКТС відповідає 90 академічним годинам з яких 10 год. – аудиторне навантаження (лекції – 4 год., практичні роботи – 6 год.), 80 год. – самостійна робота. Залік.
Статус дисципліни	обов'язкова

Навчальну дисципліну спрямовано на формування мовної компетентності майбутніх фахівців, яка передбачає знання мовних норм і володіння ними. Курс призначений для вироблення навичок усного та писемного спілкування в професійній сфері на основі знань про комунікативні якості мовлення та діловий мовленнєвий етикет. Сприяє оптимальній мовній поведінці за професійних умов. Приділяє увагу навичкам самоконтролю за дотриманням норм спілкування в діловій сфері.

Дисципліну зорієнтовано на послуговування орфоепічними, акцентуаційними, лексико-семантичними, словотвірними, граматичним та стильовими нормами в професійній сфері. Курс спрямований на знання та доречне застосування в діловому мовленні ресурсів наукового, офіційно-ділового та розмовного стилів. Охоплює вміння оперувати фаховою термінологією, звертає увагу на особливості перекладу та редагування наукових текстів.

II. Компетентності та результати навчання

2.1. Компетентності

Вивчення дисципліни в комплексі з іншими освітніми компонентами ОП «Середня освіта. Англійська мова та зарубіжна література» сприяє набуттю здобувачами компетентностей:

ЗК2. Здатність до міжособистісної взаємодії та роботи в команді у сфері професійної діяльності на основі етичних принципів, толерантності, до спілкування з представниками інших професійних груп різного рівня.

ЗК7. Здатність ефективно спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК8. Здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, здійснювати пошук і критично оцінювати інформацію, оперувати нею у власній професійній діяльності з дотриманням академічної доброчесності.

ЗК10. Здатність до абстрактного та критичного мислення, аналізу та синтезу, до застосування знань у практичних ситуаціях професійної або навчальної діяльності.

2.2. Результати навчання

Вивчення навчальної дисципліни у комплексі з іншими освітніми компонентами ОП «Середня освіта. Англійська мова та зарубіжна література» сприяє досягненню здобувачами таких програмних результатів навчання:

ПРН2. *Працювати в команді, адаптуватися та діяти в новій ситуації, пояснювати необхідність забезпечення рівних можливостей у професійній діяльності, поваги й толерантності в полікультурному та мультилінгвальному суспільстві; дотримуватись національних та загальнолюдських цінностей; демонструвати адаптивність до культурного середовища; формувати судження, що враховують соціальні, наукові й етичні аспекти.*

ПРН4. Реалізовувати свою комунікативну компетентність, зокрема іншомовну, у професійному контексті; у рамках комунікації доносити до фахівців і нефахівців інформацію, ідеї, проблеми, рішення, власний досвід й аргументацію; формувати та розвивати мовно-комунікативні вміння, навички учнів засобами навчального предмета.

ПРН5. Володіти прийомами й методами здійснення інформаційно-аналітичної діяльності у власній професії на засадах академічної доброчесності.

III. Методи та засоби навчання

3.1. Методи навчання

Навчання та викладання побудоване на компетентнісному та студентоцентричному підходах; передбачає традиційні й інноваційні методи (лекції-презентації, репродуктивні й евристичні бесіди, виконання усних і письмових вправ, моделювання професійних ситуацій та ін.).

3.2. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

- програма з української мови за професійним спрямуванням;
- підручники та посібники з української мови за професійним спрямуванням;
- персональні комп'ютери;
- ресурси Google.

IV. Зміст навчальної дисципліни

4.1. Анотація змісту за темами

РОЗДІЛ І

ЗАКОНОДАВЧІ ТА НОРМАТИВНО-СТИЛЬОВІ ОСНОВИ ПРОФЕСІЙНОГО СПІЛКУВАННЯ

Тема 1. Державна мова – основа професійного спілкування

Предмет, мета й завдання дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)». Місце української мови серед інших мов світу. Походження української мови. Мовні ситуація, законодавство та політика в Україні. Поняття національної та літературної мови. Найістотніші ознаки літературної мови. Мова професійного спілкування як функційний різновид української літературної мови. Професійна мовнокомунікативна компетентність.

Теми 2–4. Мовні норми професійного спілкування

Мовні норми. Орфоепічні норми. Вимова голосних і приголосних звуків (звукосполук). Вимова слів іншомовного походження. Акцентуаційні, лексичні (вживання синонімів, паронімів, омонімів), морфологічні (категорія роду та числа іменників; давальний та кличний відмінки іменників; особливості прикметникової системи; використання дієприкметникових форм), синтаксичні (особливості узгодження, керування, прямий і зворотний порядок слів у реченні, використання прийменникових конструкцій), стильові норми.

Теми 5–6. Основи культури української мови

Мова та культура мовлення в житті професійного комунікатора. Комунікативна професіограма фахівця. Комунікативні ознаки культури мови. Точність, доречність, виразність фахового мовлення. Логічність ділового мовлення фахівця. Причини помилок у

логіці викладу. Багатство ділового мовлення. Чистота фахового мовлення. Причини порушення чистоти мовлення.

РОЗДІЛ II

УКРАЇНСЬКА МОВА ПРОФЕСІЙНОГО СПІЛКУВАННЯ В АСПЕКТІ ОФІЦІЙНО-ДІЛОВОГО СТИЛЮ

Тема 7. Усне офіційно-ділове спілкування

Ознаки офіційно-ділового стилю. Точність і логічність в офіційно-діловому стилі. Ділові бесіди. Співбесіда з роботодавцем. Збори як форма прийняття колективного рішення. Нарада.

Тема 8. Писемне офіційно-ділове спілкування

Класифікація документів. Склад реквізитів документів. Вимоги до змісту та розташування реквізитів. Документація з кадрово-контрактних питань. Довідково-інформаційні документи. Обліково-фінансові документи.

РОЗДІЛ III

НАУКОВА КОМУНІКАЦІЯ – СКЛАДНИК ФАХОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Тема 10. Українська мова професійного спілкування в аспекті наукового стилю

Становлення та розвиток наукового стилю української мови. Науковий етикет. Структура та загальні вимоги до наукового тексту. Мовні засоби наукового стилю. Оформлювання результатів наукової роботи. План, анотація, реферат. Тези, вимоги до складання тез. Виконання й оформлення курсової та дипломної робіт.

Тема 11. Термін у системі професійного мовлення

Українська термінологія як чинник державності сучасної української літературної мови. Термін і його ознаки. Кодифікація та стандартизація термінології. Загальнонаукова, міжгалузева та вузькоспеціальна термінологія. Причини запозичення термінів.

Тема 12. Проблеми перекладу й редагування наукових текстів

Сутність і види перекладу. Буквальний й адекватний переклади.

Реферативний, анотаційний, автоматизований переклади.

Особливості редагування наукового тексту. Найпоширеніші синтаксичні помилки в наукових текстах та шляхи їх подолання. Складні випадки узгодження, керування; уживання конструкцій із дієслівними формами на -но, -то; пасивних конструкцій; дієприкметникових зворотів та ін.

4.2. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів	Усього на денній формі	Лекційн. на денній формі	Практ. на денній формі	Лаборат. на денній формі	Самост. роботи на денній формі	Усього на заочній формі	Лекції на заочній формі	Практ. на заочній формі	Самост. роботи на заочній формі
Державна мова – основа професійного спілкування		2	2		4		2	2	8
Мовні норми професійного спілкування			2	4	5				9
Основи культури української мови		2		4	5				9
Разом за першим розділом	30	4	4	8	14	30	2	2	26
Усне офіційно-ділове спілкування			2		10			2	14

Писемне офіційно-ділове спілкування				2	16				14
Разом за другим розділом	30		2	2	26	30		2	28
Укр. мова професійного спілкування в аспекті наукового стилю		2	2		4		2	2	8
Термін у системі професійного мовлення				2	8				9
Проблеми перекладу й редагування наукових текстів			4		8				9
Разом за третім розділом	30	2	6	2	20	30	2	2	26
Усього годин	90	6	12	12	60	90	4	6	80

4.3. Тематика аудиторних занять і самостійної роботи
Теми лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Державна мова – основа професійного спілкування	2	2
2	Основи культури української мови	2	
3	Українська мова професійного спілкування в аспекті наукового стилю	2	2
Разом		6	4

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Державна мова – основа професійного спілкування	2	2
2	Мовні норми професійного спілкування	2	
3	Усне офіційно-ділове спілкування	2	2
4	Українська мова професійного спілкування в аспекті наукового стилю	2	2
5–6	Проблеми перекладу та редагування текстів наукового стилю	4	
Разом		12	6

Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1-2	Мовні норми професійного спілкування	4	
3-4	Основи культури української мови.	4	
5	Писемне офіційно-ділове спілкування	2	
6	Термін у системі професійного мовлення	2	
Разом		12	

Тематика самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Мовна і мовленнєва професійна компетентність	4	8
2	Запобігання мовному калькуванню	3	4
3	Складні випадки слововживання	2	5
4	Словники в професійному мовленні	3	4
5	Спілкувальний етикет за ділових умов	2	5
6	Особливості усного ділового спілкування	5	7
7	Індивідуальні та колективні форми фахового спілкування	5	7
8	Текст як форма реалізації офіційно-ділового стилю	8	7
9	Особливості писемного офіційно-ділового спілкування	8	7
10	Оформлювання результатів наукової діяльності	4	8
11	Структура фахових термінів	8	9
12	Проблеми перекладу та редагування текстів наукового стилю	8	9
Разом		60	80

V. Система оцінювання

5.1. Форми проміжного та підсумкового контролю

- практичні, лабораторні заняття; проміжний контроль – 0–70 балів (відповідно по 24, 23 і 23 бали за розділи);
- залік (за потреби) – 0–30 балів.

5.2. Методи та засоби діагностики результатів навчання

Методи діагностики: репродуктивна й евристична бесіди, вправи, самостійна робота, аналіз, синтез, індукція, дедукція. Підсумкове оцінювання – залік.

Засоби діагностики визначають диференційований та об'єктивний облік результатів навчання студентів і містять у собі блоки:

1. Контроль засвоєння теоретичних знань. Засоби діагностики успішного навчання:

- запитання репродуктивного характеру;
- запитання проблемного характеру;
- створення презентацій;
- тестування.

2. Контроль формування умінь і навичок. Засоби діагностики успішного навчання:

- робота зі словниками задля таких дій із наскрізними словами професійного мовлення: наголошування, пояснення семантики, побудова словосполучень і речень, використання в офіційно-діловому й науковому стилях;
- написання термінологічних диктантів;
- редагування текстових фрагментів офіційно-ділового й наукового стилів;
- складання плану та тез до статті за фахом;
- створення основних текстів ділової документації;
- створення презентацій за темами наукових повідомлень.

3. Контроль формування мотиваційних настанов. Засоби діагностики успішного навчання:

- моделювання професійних ситуацій із використанням
- наскрізних загальнонавчаних слів професійного мовлення;
- фахових термінів;
- близькозвучних і близькозначних мовленнєвих одиниць.

5.3. Критерії поточного (формульовального) оцінювання

Форми роботи	Критерії оцінювання	Розподіл формульованих оцінок
--------------	---------------------	-------------------------------

Практичне та лабораторне заняття	Високий. Здобувач має глибокі, міцні, системні знання, уміє застосовувати знання для виконання творчих завдань, самостійно оцінювати різноманітні ситуації, явища, факти, виявляти і обстоювати особисту позицію.	5
	Достатній. Здобувач знає істотні ознаки понять, явищ, зв'язки між ними, основні закономірності, самостійно застосовує знання в стандартних ситуаціях, виконує розумові операції (аналіз, абстрагування, узагальнення), виправляє допущені помилки, вміє робити висновки; відповідь правильна, логічна, аргументована, проте без власних суджень.	4
	Середній. Здобувач правильно відтворює навчальний матеріал, знає основні теорії та факти, вміє наводити окремі власні приклади на підтвердження певних думок, частково контролює власні навчальні дії.	3
	Початковий. Здобувач відтворює частину навчального матеріалу, виконує елементарні завдання з допомогою викладача.	2

5.4. Критерії проміжного та підсумкового оцінювання

Складники та критерії оцінювання (проміжний контроль)	Розподіл формувальних оцінок
Портфоліо розділу 1 (на високому, достатньому та середньому рівнях) –результати тестування; –відповідь на питання репродуктивного характеру; –відповідь на питання проблемного характеру; –презентація за темою наукового повідомлення; –моделювання професійної ситуації; –виконані вправи.	0–24 0–4 0–4 0–4 0–4 0–4 0–4
Портфоліо розділу 2 (на високому, достатньому та середньому рівнях) –результати тестування; –відповідь на питання репродуктивного характеру; –відповідь на питання проблемного характеру; –презентація за темою наукового повідомлення; –моделювання професійної ситуації; –виконані вправи.	0–23 0–4 0–3 0–4 0–4 0–4 0–4
Портфоліо розділу 3 (на високому, достатньому та середньому рівнях) –результати тестування; –відповідь на питання репродуктивного характеру; –відповідь на питання проблемного характеру; –презентація за темою наукового повідомлення; –моделювання професійної ситуації; –виконані вправи.	0–23 0–4 0–3 0–4 0–4 0–4 0–4
Разом	70

Форма підсумкового контролю	Складники та критерії оцінювання (підсумковий контроль)	Кількість балів
------------------------------------	--	------------------------

Залік (есе в науковому стилі аргументативного характеру)	Зміст есе засвідчує глибоке й повне оволодіння матеріалом	27–30
	Зміст есе засвідчує незначні недоліки, що стосуються обсягу й розуміння матеріалу	22,5 – 26
	Зміст есе засвідчує поверхове та фрагментарне розуміння матеріалу	18–22
	Зміст есе засвідчує незнання матеріалу	0–17,5
Разом		0–30

VI. Рекомендовані джерела інформації

6.1. Основні

1. Бондаренко А. І. Українська мова (за професійним спрямуванням): навч.-мет. посіб. Ніжин : НДПУ ім. М. Гоголя, 2021. 100 с.
2. Гриценко Т. Б. Українська мова за професійним спрямуванням : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2019. 622 с.
3. Масицька Т.Є. Сучасна українська мова за професійним спрямуванням : підруч. Київ : Алерта, 2023. 53 с.
4. Мацюк З., Станкевич Н. Українська мова професійного спілкування : навчальний посібник. 6-е вид. Київ : Каравела, 2018. 352 с.
5. Український правопис. Київ : Фоліо, 2019. 352 с.
6. Шевчук С. Українська мова за професійним спрямуванням : підручник. Київ: Алерта, 2023. 536 с.

6.2. Додаткові

1. Бондаренко А. Лінгвокультурологія : навч.-метод. посібник. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2021. 197 с.
2. Мамич М. В. Українська мова за професійним спрямуванням : навч.- метод. посіб. 2-е вид. Одеса : Фенікс, 2020. 164 с.
3. Онуфрієнко Г.С. Науковий стиль української мови. Київ: ЦУЛ, 2021. 426 с.
4. Пентиліук М., Маруніч І., Гайдасенко І. Ділове спілкування та культура мовлення : навч. посіб. Київ : Центр учбової літ., 2019. 224 с.
5. Підгурська В.Ю., Голубовська І.В. Українська мова за професійним спрямуванням : навчальний посібник. Житомир: Видавництво ЖДУ ім. І. Франка, 2022. 192 с.
6. Селіванова О.О. Основи теорії мовної комунікації : підручник. Черкаси : Чабаненко Ю. А., 2018. 350 с.
7. Черемська О. С., Сухенко В. Г. Українська мова (за професійним спрямуванням) : підручник. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2018. 436 с.
8. Bondarenko A., Samoilenko G., Semashko T. Language personality of Vasyl Stus in the discourse dimension. *AD ALTA: Journal of interdisciplinary research*. 2021, Volum 11, Issue 1, special XVII. P. 173–177.
9. Mavridi S., Xerry D. English for 21st Century Skills. Berkshire: Express publishing, 2021. 159 p.

Ресурси Google

1. Лінгвістичний портал MOVA.info. URL: <http://www.mova.info/>.
2. Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>
3. Український мовно-інформаційний фонд НАНУ. URL: www.ulif.org.ua.